Ultimul berevoi

Vasile Voiculescu

Plouase mult cu s î n ge şi vremile veneau roşii şi-nvolburate. În tulbureala prefacerilor, marii vînători, ahotnici de primejdiile fără folos, urcători să prigonească fiarele pînă-n rărunchii munţilor, pieriseră. Moşierilor, îndatoraţi oarecum să-şi apere codrii şi plaiurile de jivine, li se stîrpise pînă şi sămînţa. Băştinaşilor li se ridicase şi cea din urmă ţeava de puşcă, orice gioarsă de pistol. Şi în vălmăşeala începutului de leat, bestiile se înmulţiseră nestingherite.

Munţii mişunau de sălbăticiuni. Lupi bezmetici bîntuiau stînele, urşii dau buzna peste cirezi. Treceau prin ciomegele boarilor, umflau juncanii şi plecau fără măcar o bună ziua.

În lipsa armelor, de sub troianul leaturilor, practici străvechi, meşteşuguri primitive de apărare începeau să scoată capul.

Mai ales că se adăogau şi alte grozăvii. Prin ceţurile piscurilor se arătau vedenii fantastice. Umbre de uriaşi călcau pe babilonii de nori puhavi. Din negurile oarbe, năboind noianuri, pe văi, se desfăceau deodată pale ce cotropeau turmele, ameţeau ciobanii şi, urcînd înapoi, luau cu ele, pradă, două-trei vite rătăcite.

Pînă la urmă, duhurile trebuiau chemate în ajutor şi puterile oculte puse în mişcare.

Şapte sate de sub brîul Sturului se sfătuiau îngrijorate, vînturîndu-şi amintirile.

De sus, de la vărat, veneau necontenit veşti tot mai rele. Nu trecea o săp-tămînă să nu se fure o junice, să nu fie sfîrtecat un bou. Se alesese îndeosebi o bală de urs jăcman, dedulcit la carne, care băgase în boale pe cirezari. Ăsta era cu adevărat Necuratul. Mirosea cursele, ocolea capcanele, se strecura nevăzut şi ţîşnea, parcă da cu bobii, tocmai cînd nimeni nu se aştepta. Îi brodea pe toţi ori pe ceaţă, ori la masă, ori la somn. El înşfăca tacticos vita şi pleca cu ea pe coclauri, sub nasul ciobanilor prostiţi, urmărit cu alai de hăieli şi lătrături neputincioase.

Dinspre partea ăstuia ar fi avut de furcă chiar boierii de la Bucureşti, darmite un păstor, cît de neînfricat, cu bîta goală.

Trebuia altfel şi altceva. Ca la o mare cumpănă, se scormoniră straturile de oameni vechi, se prefirară bordeiele cu moşnegi, pînă ce într-un corn de cătun uitat s-a scornit un unchiaş fără ani, fără nume, în minţile căruia stăruiau bătrînele solomonii. Nu mai avea de-a face aproape cu nimeni. Hărţuit de popi, prigonit de învăţători, tîrît de doftori pe la judecăţi, ajuns de hula tineretului, ca să scape, se-ngropase de viu în hobaia asta, unde, lepădîndu-şi numele, trăia si-hăstrit, cu cîteva oi, o vacă şi-un cîrd de găini la un loc. Îşi tăinuia cu mare grijă meşteşugul.

Puţinii care-l mai cunoşteau îi ziceau „moşul cu căciulă-mpletită."

Atîta ştiau despre el, că, vară-iarnă, poartă un fel de scufă ţuguiată, împletită gros din fire de lînă, ca un ciorap lucrat în igliţe.

- Am moştenit-o din moşi-strămoşi, răspundea el cui îl poreclea Căciu-lă-împletită. Altădată, cînd m-am pomenit eu, numai oamenii de seamă purtau aşa ceva. Acum am rămas singur cu cinstea asta.

Şi îşi îndesa cuşma năzdrăvană ca o za mlădioasă, fără să ştie că la obîrşia ei sta căciula sacră peste care preoţii păgîni, străvechii magi, îşi aşezau ca peste o căptuşeală mitrele şi regii coroanele. Era vestita cuşmă a căciulaţilor, semnul oamenilor liberi şi de neam, din care se alegeau cîrmuitorii noroadelor de rînd.

Solia îl află trebăluind şi-l înconjură umilită.

Bătrînul, încredinţat că s-a întors roata şi i-a venit vremea, a ascultat plînge-rile şi ieşi din găoacea cuminţeniei. Vechea trufie că ştie şi poate îl umplu iar. Şi, fără să mai cugete cît şi cum, se făgădui pe loc să cureţe muntele de spurcăciuni. Vrăjitoria îi era ca o înaltă boierie plină de îndatoriri. închinarea smeritei gloate, căzută cu rugăciuni s-o ajute şi s-o scape, îl învestea c-o autoritate de mult mocnită în el.

Şi, dintr-o dată, în locul lui se ivi alt om. Schimbarea se petrecu pe neaşteptate, în văzul oamenilor, ca o transfigurare. Ochii spălăciţi întineriră, albastrul lor sleit bătu iar în oţeliu întunecat. Obrajii se rumeniră, chipul i se netezi. Scutură cuşma, şi pletele cărunte i se revărsară

pe grumaz. Trupul gubav i se îndreptă și un piept voinic ieși înainte, ca un ceardac deasupra brîului.

Puteri adînc tescuite îi zbucniră în priviri, în gesturi, în glas. Și din uscățivul unchiaș năpîrli un stăpîn tare pe poruncile lui, cerînd supunere și ascultare.

În fața lui oamenii uimiți începură să clipească și fără să vrea să-și ferească ochii. Însuflețirea îl aprinsese într-atît, că parcă dogorea din el ceva fierbinte.

înfățișarea asta nu ţinu mult. Se potoli și se stinse.

Sătenii, sfioși, îl ispitiră ce le-ar pretinde, temători să nu le ceară sufletele.

- Nimic, răspunse el. A întrebat numai cîți văcari sînt la cirezi.

- Șapte.

- Bine, a mormăit. Îi mai trebuie. Dar are să-și aleagă el ajutoarele.

- Muieri sînt acolo ?

- Nici una.

- Și asta e bine. Nici să nu cuteze vreuna să suie cît o fi el acolo.

Ca un stăpîn a dat apoi drumul oamenilor, care îl părăsiră îndoielnici: dacă nu ia bani, nu face lucru de ispravă. El s-a apucat să-și vază de treburi. A cotrobăit în bordei, și-a aninat de umăr o traistă înțesată cu meremeturile lui, și-a înfipt la brîu fluierul, a trecut la spate ca o dăsagă cimpoiul cu două țevi. Și a pornit.

S-a abătut doar la niște case răzleţe, a strigat, a vorbit cu cîte cineva prin gard. Apoi și-a văzut de drum.

La un ceas în urma lui, o făptură înfofolită să n-o cunoască nimeni a ieșit tiptil și, ferită, a apucat calea muntelui. La alt ceas, s-a furișat o alta, luînd alte cărări. Cum le orînduise unchiașul, ca să nu știe una de alta și să nu se întîlnească. Fiecare primise osebite porunci pentru locurile de așteptare, unde să se găsească cînd i-o căuta.

Sosirea vraciului a scos tamazlîcul din amorțeală.

Întîia treabă a fost să stingă focul tîrlei, foc nou, aprins cu amnar ori chibrit.

A ațîțat vechiul foc, focul viu, singurul care are trecere la duhuri. Scînteia, care-ı zămislește ca pe un copil, trebuie să țîșnească, sămînță vie, dintr-o sfîrlează de lemn tare, frecată într-o găurică scobită în alt lemn mai slab.

După asta s-a îngrijit să adune toate lucrurile și uneltele de fier sau orice soi de metal din gospodăria tîrlei, topoare, cuţite, căldări. Pînă și pirostriile le-a ridicat. Laptele se înfierbînta acum pe vetre cu cotloane de piatră și numai în ciubăre de lemn. A scos tălăncile de la gîtul vitelor. Le-a lăsat acioaiele: în plămada lor intră argintul îndeletnic vrăjilor. A despoiat oamenii de bricege și amnare, le-a scos chimirele cu capse de alamă; inelele din degete. Unuia aproape i-a sfîșiat sfîrcul urechii ca să-i tragă cercelul înțepenit acolo de maică-sa cînd îl născuse, ca să-i trăiască. Pe toate le-a dosit departe, într-o văgăună, sub un morman de bolovani năruiți.

Lumea muntelui se-ntorcea înapoi la era lemnului și la vîrsta pietrei.

Pe urmă s-a luat de păstori. Niște măgădăi, răi și leneși, ca mai toată lumea de acum.

Ziua întreagă ar fi mîncat și ar fi dormit, cu gîndurile numai la muierile din sat, pentru care uneori își părăseau slujba. Nerușinați și nesupuși, învrăjbiți între ei, cu mare caznă unchiașul i-a putut aduce la ascultare ca să-și închgebeze vrăjile cu ei.

La început au primit în glumă să intre în planurile moșului, ca un prilej de petrecere și joc, fără să crează și fără să se pătrunză de însemnătatea lucrului.

Pînă la urmă, puterile vrăjitorului i-a înfrînt și i-a înmuiat cît să alcătuiască un singur trup și un singur suflet, supuși ca un stog de oaste la poruncile lui. După ce i-a lăiat, i-a ghilit și le-a dat primeneli, a început un soi de inițiere cu fiecare ins în parte. Omul a fost dăscălit în taină ce să facă, cum să se poarte. Trebuia să se păstreze curat, să nu ocărască, să nu pomenească pe diavol, să nu se atingă de rachiu și de tutun, să nu se pîngărească cumva cu vreo vită. Și, mai presus de toate, să rămîie mut. Orice s-ar întîmpla, să nu scoată o vorbă tot timpul cît intră în trîmba vrăjilor.

În răstimpuri culegea buruieni și rădăcini de pe coclauri, iarbă cu smei, brîncă de urs, turta lupului. Din ele plămădi băutura vrăjită care dă virtute și chezășuiește biruința. Și-o strînse într-o cadă pitită după ușa slonului.

Cînd a fost gata, i-a întrulocat pe toți și a făcut cîteva probe, închipuind cum avea să se desfășoare rînduiala solomoniei.

Dar parcă era un făcut: niciodată ursul nu pricinuise atîtea stricăciuni ca în vremea cît moșul s-a îndeletnicit cu punerile lui la cale. S-ar fi crezut că fiara știa ce o așteaptă și își lua rămas bun de la cirezi.

Într -o noapte fără lună, prielnică ursului, unchiașul a dat drumul tainelor. A intrat pe întuneric în slonul de vălătuci, unde nimeni nu avusese îngăduință să mai calce. Ciobanii mîncau și dormeau pe-afară. Acolo a ațîțat focul mocnit pe vatră în stînga. Lipită pe peretele din fund al odăii, alcătuise pe ascuns o iesle acoperită cu o piele de vită albă sub care mișca ceva. Bătrînul se abătu de ticlui mai bine pielea peste lada ieslei și o potrivi cu coarnele în afară.

Apoi ieși să aducă pe rînd, cîte unul-unul, pe cei șapte boari, care i se supuneau tăcuți. Ei se rînduiră muți, trei de o parte și trei de alta a ușii, ca două aripi în laturile celui de al șaptelea, vătaful, rămas în mijlocul lor.

La un semn, flăcăii se răsuciră pe călcîie și își înfipseră ciomegele drepte de-a lungul pereților. Apoi se-ntoarseră la loc și se culcară, fiecare în dreptul bîtei din spatele lui. Lungiți la pămînt, făceau acum o jumătate de cerc, cu deschiderea spre ieslea din fund, strejuiți ca de niște sulițe de cele șapte ciomege.

Din țarc pătrundeau sforăituri de vite neliniștite. Un clopot de la grumazul unei vaci dete ca o alarmă. Fiorul sunetului căzut în umbra albă a cirezilor le cutreieră în cercuri de clinchete tot mai largi. Și toate acioaiele scuturate răsunară afară în noapte.

Înăuntru focul ațipise. Ciobanii se prefăceau că dorm greu, cu gemete și sforăieli. Solomonarul cu căciula împletită în cap descînta în picioare. Pe ușa deschisă spre stelele ce clipoceau în gura ei se strecură în patru labe, cu răgazuri și luări aminte, o matahală neagră. Călca parcă pe tălpi nesimțite de pîslă. Ocoli spre dreapta, se prelinse tiptil pe lîngă arcul de oameni culcați și se furișă spre iesle. Acolo, sculată, întinse labele și se aruncă hrăpăreață. Deodată, de sub pielea zvîrcolită ieșiră mugete spăimîntate. Văcarii, treziți, se ridicară întîi în șezut și se frecară buimaci la ochi. Focul se înteți. Vraciul turnă peste el o amestecătură care-l făcu să sară în vîlvătăi sperioase. Odată cu el săriră și păstorii în picioare. Dihania, descoperită, cercă să se tragă înapoi. Se cunoștea că e un om îmbrăcat într-o blană de urs, ca într-o manta trasă pe mîneci. Căpățî-na fiarei i se sprijinea cu colții rînjiți în creștet. Obrazul, în jos, îi era acoperit de o mască neagră.

Unchiașul trase fluierul din brîu și începu un cîntec. Boarii se strînseră horă în jurul jivinei. Lăsaseră ciomegele neatinse. Țineau în mîini numai cîte o trestie. Și porniră într-un joc săltat. Învîrtiți toți în jurul ursului, lărgeau ori strîmtau roata după ritmul fluierului. Înaintau îndrăzneți spre fiară și numaidecît se dau speriați înapoi. Sălbătăciunea, la mijloc, se repezea pe rînd la fiecare. Păstorul atacat o lovea cu trestia, care se rupea. Jocul magic era ca ursul să nu fie încă biruit de om. Și fiara aprigă nu numai că se apăra, dar trecea prin bățul fraged, se da la ciobani și izbutea chiar să apuce pe cîte unul cu ghearele labelor în care-și vîrîse mîinile. Ursul avea voie să sfîșie cu adevărat, ceea ce și făcea. Pe cînd păstorii trebuiau doar să se ferească. Trestiile lor neputincioase închipuiau bîtele încă nedescîntate. Din pulpa unuia începu să curgă sînge. În brațul altuia musti o zgîrietură adîncă. Din pricina asta, omul ascuns în blana ursului trebuia să rămîie necunoscut. Altfel, l-ar fi urmărit răzbunările jos în sat.

Sîngele fu semnul pentru sfîrșitul jocului. Capul cu căciulă împletită se ridică de pe fluier. Hora se sparse. Boarii, trași spre ușă, o luară la fugă, lăsînd ciomegele la locul lor. Lupta cu oamenii nedescîntați se isprăvise. Ursul biruitor privi trufaș în toate părțile, mugi fioros, mirosi urmele fugarilor și ieși afară după ei.

Vraciul aruncă pe foc o altă plămadă, de unt cu mirodenii, grămădind pe jar, maldăre, coji uscate de mesteacăn și cetină, care pîrîiră luminoase și zbucniră ca focurile de artificii în vîlvătăi.

Împresurat de scîntei, unchiaşul chemă în ajutor duhul marelui taur al muntelui, bătrînul arhitaur, străbunul celor de azi, care să dea tăria lui urmaşilor.

În acest timp matahala neagră intră din nou în odaie. Ridică trufaşă capul, se scutură, porni de-a buşilea, se apropie cu îndrăzneală de iesle şi puse gheara. De sub pielea tainică zbucniră iar mugetele spăimîntate. La auzul lor, năvăliră de-afară şapte dihănii încornorate, înfăşurate în uriaşe piei de vită.

Şase purtau smocuri de iarbă la cingători şi copitele le bălăngăneau pe laturi. La orice mişcare, cozile băteau văzduhul. Celui de al şaptelea, cel mai voinic, îi atîrna sub pîntece mădularul de taur, un drug de lemn vopsit roşu. Două gheme negre jucau aninate de el.

La intrare se adăpară ca nişte vite, sorbind pe rînd din găleata cu fiertura magică, trei de-o parte, trei de alta, cu buhaiul în fruntea lor gata de luptă.

Moşul zvîrlise în flăcări smocuri de păr de urs şi lup, care vindecă spaimele şi dă inimă bărbată. Sfîrşi descîntecul, duse la gură gîtlejurile cimpoiului, şi o gîlgîitură sălbatică ţîşni ca la îndemnul unui alt Orfeu. Fiarele, încremenite pînă atunci, se mişcară, şi dansul magic se desfăcu. Taurul înainta scurmînd şi bon-căluind. Celelalte dihănii se ţineau pe laturile lui. Ursul, ca şi întîia dată, vru să se tragă spre uşă. Dar cioporul vitelor magice îl atacară vîrtos. Ciurda furioasă îl încolţi ritmic, din toate părţile, şi îl vîrî în mijlocul ei. Roata, cînd lărgită, cînd sugrumată, îl hărţuia cu mugete sincopate, după cum o cîrmuia unchiaşul din guşile cimpoiului umflat şi dezumflat pe rînd.

Ursul răcnea, împuns de coarne, lovit de copite, azvîrlit în toate colţurile, hăituit de cercul monstruos sculat asupra lui.

Cînd cimpoiul tăcu, taurul înfipse coarnele în şalele fiarei şi ursul se trînti la pămînt. De sub blană, omul măscuit ieşi pe brînci, şi într-o clipă se mistui pe uşă. Rămase în mijloc pielea uriaşă, inertă, cu labele răscăcărate, baltă neagră în lumina schimbătoare a flăcărilor neadormite.

Împrejurul trofeului se încinse acum alt joc, sărbătoresc. Vitele închipuite călcau în pas de dans hoitul jivinei, se-ntorceau îndărăt peste ea, defilau în faţa ei, schimbau locurile şi o împungeau ritmic, plecînd capul, ca într-o adîncă metanie, cu coarnele pînă-n pămînt... Se deşirară apoi să alerge zăpăind în jurul odăii, ca iar să se-ntoarcă şi să se strîngă pe fiară, s-o piseze cu tălpile, în mugete şi orăcăieli biruitoare.

În cele din urmă, taurul ridică în coame blana şi o zvîrli la picioarele vrăjitorului.

Oamenii gîfîiau, ameţiţi de învîrtituri, de salturi şi de băutura vrăjită.

Moşul îi opri. Supuşi, ei se rînduiră din nou. Cei şase, în cerc, dar de data asta întorşi cu spatele spre iesle. Al şaptelea, taurul care dusese lupta şi răpusese ursul, rămase între ei, cu faţa către ieslea misterioasă.

Moşul le dete un scurt răgaz, în care culese măciucele de pe lîngă pereţi, le făcu mănunchi şi le rezemă de uşă. Apoi începu alt cîntec, o chemare duioasă.

Taurul se desprinse dintre soţii nemişcaţi, adulmecă văzduhul şi mugi lung. Din iesle îi răspunseră alte mugete lîncede. Fînul se zvîrcoli, şi din el ţîşni o închipuire de junică albă, o femeie învăluită în vîlnice şi marame, cu chipul ascuns de un horbot de mireasă. În spate îi fîlfîia pielea de vită sub care aşteptase nevăzută. Două cornițe ca luna nouă îi luceau pe cap.

În odaie se lăsase un fum ameţitor, cu miros greu de păr ars, amestecat cu iz sălbatec de piei crude, de sînge şi de sexualitate, cum se strînge în internate, în cazărmi sau în chiliile unor călugări.

Vrăjitorul schimbă repede doina într-un cîntec de nuntă, şi cimpoiul ţurlui bucuros. Taurul şi junicea înaintară, se opriră unul în faţa celuilalt, întinseră gru-mazele, se alăturară. El o alintă, o linse pe gît cu dezmierdare.

Focul se stinse brusc. Junicea, sperioasă, ieşi în goană prin ştirbitura lăsată în cerc de taurul care se luă mugind după ea şi pieriră în noaptea de afară. În fugă, el culese în braţe mănunchiul de bîte sprijinite de uşă şi le luă cu el.

Rînduiala era ca taurul biruitor să se împreune cu juncana mîntuită, undeva pe coclauri, unde unchiaşul le pregătise patul. Împerecherea se făcea tot muţeşte şi tainic. După care se despărţeau îndată şi pentru totdeauna. Nu era îngăduit nici unuia dintre ei să-şi lepede pielea de

vită, nici masca sub care se ascunsese. Femeia rămînea necunoscută, ca și bărbatul care fusese urs. Moartea aștepta pe cel ce-ar fi căutat să le descopere taina.

În culcușul de nuntă, taurul așeză cele șapte bîte ale păstorilor, ele să se învîr-toșeze ca mădularul taurului gonitor. Pruncul zămislit avea să fie mare ucigător de fiare, ursit să nu-l atingă colț și gheară.

Cei șase, istoviți, își deshămară pieile, desfăcură capetele din chingile coarnelor și ațipiră, neștiutori de pricina pentru care-i părăsise vătaful și de rolul ce împlinește mai departe taurul. Fiecare nu cunoștea decît ceea ce-l privea și cît îi învățase moșul, care pierise de lîngă ei odată cu perechea și-i încuiase în slon.

Cînd murgul zorilor bătea la ușă și în țarc vacile mugeau chemînd mulsoa-rea, vraciul se ivi însoțit de vătaful ciobanilor cu brațul încărcat de măciucile descîntate.

În strigătele lor, cei șase se deșteptară cu greu.

- Hai sus, grăi unchiașul, dîndu-le dezlegare să vorbească; numai diavolii și boierii se scoală tîrziu. Oamenii buni se scoală, ca îngerii, de dimineață, să pornească la treburi.

Cel din urmă act al ceremonialului se săvîrși apoi afară, la lumina zilei, în chiote de bucurie.

Văcarii își primiră din mîna vraciului bîtele descîntate frecate cu unsoare magică. Fiecare și-o înălța pe rînd în pîlpîirile dimineții, care se răsfrîngeau în lemnul lucios ca-ntr-o făclie. Apoi o zbuciuma în brațul întins spre cele patru zări, închina cu ea muntele, amenința negurile și tabăra să o pocnească în blana ursului, întinsă pe pămînt.

Rămînea acum ca duhul și tăria taurului să fie trecute aievea într-un buhai adevărat. Văcarii intrară între vite. Unii ridicau bîrnele țarcului, alții le mînară cu strigăte. Ele se alegeau singure. Puhoiul boilor și sterpelor se răspîndi în pășune. Mulgătoarele se rînduiră în altă parte.

După arătările unchiașului, taurul cel mai voinic fu scos cu mare anevoie din cireada și răznit de lături împreună cu o ciurdă de șase vaci albe, despărțite de viței și cu ugerele nemulse, doldora de lapte. Cîrdul, alungat cu hăieli și ciomege, fu abătut spre o vale gîtuită și împins în albia ce urca drept în munte, unde se înfunda într-un circ larg împrejmuit cu perete de stînci. Acolo - nici apă, nici iarbă. Numai bolovani rostogoliți într-o matcă seacă repezită spre cer.

Cele șapte vite, nedumerite, hăituite din toate părțile, intrară furioase în capcană și se înfundară. Întoarse cu capetele spre oamenii care le prigoneau, ele mugiră spre grosul turmei din care se rășluiseră.

Îndată, la sugrumătura de jos a văii, unde albia măsura abia cîțiva pași lărgime, moșul înfipse la iuțeală un par, pe care înfășurase mai dinainte blana de urs, cu coiful căpățînei în vîrful țepei și labele lăbărțate pe două crăcane întinse amenințător spre pîlcul vitelor încremenite.

Ca să treacă jos, la adăpat, la mîncare, ele trebuiau să înfrunte ursul care le ză-găzuia drumul spre tîrlă. Boarii urcați pe stînci le priveau de pe laturile crestelor.

Vitele surghiunite se domoliră. Stătură multă vreme în picioare, nemișcate.

Apoi vacile se culcară, cu ugerele înfierbîntate pe pietrele umede răcorite de rouă. De departe, păreau niște stane albe care ar rumega singurătățile. Ședeau tihnite ca-ntr-un alt țarc și așteptau să fie scoase după rînduiala de toate zilele la mulsoare.

Numai buhaiul rămăsese drept și căuta neliniștit în josul văii, pîndind primejdia. Nu se mai vedeau oamenii. Rămăsese momîia singură. Se-ntoarse năbădăios și răcni de cîteva ori spre fundul cu ziduri de seninări ca sticla. Ecouri întărîtate îi răspunseră. Ocoli domol aria temniței, mirosi pufnind steiurile lunecoase, trase pe nări văzduhul înălțimii, flutură spre azur ca spre un dușman coarnele. Apoi bolovani ochii cu rămurele sîngeroase în albuș la un vultur ce se roti îndelung deasupra, în cercuri din ce în ce mai coborîte, să se încredințeze dacă nu sînt stîrvuri.

Vremea trecea.

Sau vîntul nu sufla să ducă iz de urs sub nasul buhaiului, ori blana prea veche își istovise miroasele.

Un boar merse pe creastă pînă în spatele văii și dete vînt unor bolovani, care se rostogoliră detunînd pe pereți și săltară pînă-n spinarea dobitoacelor, doar le-or urni.

Aromite, ele nu se mișcară. Nu pricepeau ce se-ntîmpla. Ciobanul conteni. Dacă ar fi urmat înainte, pietrele ce răbufneau sărind departe puteau să le strivească.

Unchiaşul alergă la alte şiretlicuri: jos, în gura văii, începură să răsune mugete provocatoare. Vraciul ţinea între genunchi o putinică astupată cu o piele întinsă peste gură, în care sta înfipt un moţ de coadă de cal. Cînd omul trecea degetele unse peste smocul lunecos, putinica scotea muget tînguios de viţel flămînd sau răget bătăios de buhai, după cum o mînuia mîna meşteră.

Vacile, ciulite, se sculară. Taurul înainta puţin, întinse grumazul, ascultă cu ochii la momîia neclintită şi se întoarse la loc. Pricepuse amăgeala. Nu se prindea de el gluma.

După prînz, ciobanii, adunaţi la gura văii, cu toate cirezile întrulocate, se porniră pe hăieli, cu chiote, chemări, pocnete de bice, aşa cum fac cînd strîng ciurdele de pe coclauri. Huietele se ciocneau şi se încrucişau de pereţii tuturor văilor, care clocoteau înnebunite ca la o mare bătălie.

Asta făcu doar ca pîlcul încăpăţînat să se tragă şi mai în fund.

Dar bătrînul avea răbdare. Ştia că foamea şi setea biruie orice. La amiază, ciurda întemniţată se mişcă de la sine. Al doilea soroc al mulsorii venea să amintească vacilor mîna mîngîioasă a cirezarilor care le uşura ugerele dureroase. Jos se auzeau clopotele cirezilor şi mugete line de viţei chemîndu-şi mamele. Taurii slobozi răgeau spre tovarăşul lipsă. Cioporul se urni încet, în cumpăt, spre strunga unde dihania le zăvora ieşirea. Coborîşul îl începură întîi vacile, înteţite de foame. Taurul rămas înapoi răgea năbădăios, cu văpăi în ochi, spre boarul rămas de caraulă pe creastă.

Vacile ajunseră pînă-n mijlocul albiei, se opriră o clipă, ţintiră matahala, apoi, fără şovăire, se năpustiră îndărăt, înconjurară buhaiul ocrotitor, arătînd parcă, întoarse, cu ochii holbaţi, încotro este primejdia. Îndemnat de spaima soaţelor, el porni falnic, coborî un petec spre ursul nemişcat, scoase un răcnet din fundul bojogilor, trase sforăitor pe nări, scurmă cu copita, boncălui provocator, flu-turîndu-şi guşa atîrnată sub bărbie ca un drapel, înălţă grumazul şi privi la vrăjmaş. Acesta nu primea provocarea. Sta ca un trunchi mort. Buhaiul scoase iar răcnetul de luptă, îşi spori furiile rîcîind pietre, îşi zburli coama, clătină coarnele, îşi zvîrli pe spinare coada mînioasă. Momîia rămînea, înainte, ţeapănă.

Aşa de cîteva ori.

Taurul, nedumerit, se întoarse la vacile lui şi se puse de-a curmezişul lor, la veghe. Nimic nu-l mai clinti. Sta numai gata să apere soaţele de sub paza lui. Să vie vrăjmaşul la el.

Trebuiau încercate alte mijloace.

O vacă gonitoare, în călduri, mînată pînă în spatele ursului, mugi dornică de buhai. Miresmele ei gîdilară nările taurilor din cirezi, care-i răspunseră.

Cel de sus rămase nepăsător la momeli. Zbîrcea doar pielea umedă a botului cu nări umflate şi refeca buza de sus, scoţînd afară dinţii laţi într-un rînjet sinistru.

Vrednicia lui se cerea de-acum stîrnită de băutura descîntată din care se adăpaseră noaptea taurul războinic cu luptătorii lui.

Unchiaşul, îndrăzneţ, îşi îndesă căciula-mpletită, se strecură printre stînci, urcă mai sus de urs cu găleata plină şi o lăsă pe neaşteptate în văzul taurului. Pînă ce acesta, încremenit de furie, să-şi vie în fire, din două salturi moşul pierise.

Buhaiul însetat şi răguşit de-atîta zbieret trebuia, după socoteala vrăjitorului, să bea apă vrăjită, care să-i deştepte vitejia, să-i spulbere prudenţa şi să-l hotărască la atac.

Dacă se năpustea peste momîie şi o dărîma călcînd-o în picioare, taurul nu avea să mai dea niciodată îndărăt, ori de cîte ori ursul adevărat îi va ieşi în cale. Se va năpusti în el fără teamă. E legea neclintită a vrăjii.

Şi unchiaşul cu paznicii aşteptau de la băutura descîntată ceea ce nu izbutiseră cu nici una din celelalte încercări.

Taurul înaintă cu paşi cumpătaţi pînă lîngă vas. Îl cercetă bănuitor, îl pufui zgomotos, apoi povîrni gîtul vînjos, ca şi cum ar bea, şi cu colţul unui corn îl azvîrli, dintr-o smucitură, de stînci. Doagele, puzderii, zburară ca nişte fulgi în toate părţile, şi zeama plouă din văzduh în picături mari peste pietrele arse, unde se zvîntă într-o clipă. Rămase numai mirosul greu, aţîţător.

Şi taurul îndărătnic se întoarse şi mai încruntat la vaci.

Se apropia seara. Toate tertipurile fuseseră sleite. Nu mai era nimic de făcut. Ciobanii priveau descumpăniţi pe vrăjitor şi aşteptau îngrijoraţi.

El se posomorise. Ţinu cîtăva vreme ochii în pămînt. Apoi, cătînd sprijin, îi ridică spre piscuri.

Aspru, muntele îl privea cu neîndurare din toate tăişurile lui sîngerate de luminile apusului. În limpezimea-i fioroasă vrăjitorul desluşi o poruncă, parcă o mustrare.

Greşise ceva ? Porni să se cerceteze. Subţiindu-se ca o luminiţă pe găurica unei chei, pătrunse pînă în cele mai ascunse ale lui. Meşteşugul îl moştenise din neam în neam, odată cu pizma şi ura lumii, ursite tuturor cîţi ridică măcar un creştet deasupra ei.

Uitase ceva ? Coborî la taică-su, Berevoi cel tînăr, vestit vraci şi descîntă-tor, care pentru multele-i pîre grămădite asupră-i, că leagă ploile, ia mana vitelor şi pune cuţit duşmanilor, fusese nevoit să pribegească în Ardeal, unde se şi prăpădise.

Sărise o datină ? Ajunse la bunică-su, Berevoi cel Mare, meşter zodier şi cetitor în stele, căruia îi slujeau spiriduşi închişi în sticlă, ucis de vodă fiindcă prorocise domnia unui boier, ceea ce mai tîrziu s-a şi izbîndit.

Călcase vreo rînduială ? Alunecă mai departe. Pe dîra lăsată de arderile vechiului duh se afundă în adîncul pomenirilor şi sosi pe funia neamului la moşi-strămoşi.

Se abătuse de la vreo îndatorire ? Şi în apriga-i pornire, clătină din somn străbunii cu căciuli aşijderi împletite, din care odinioară cei mai viteji se aruncau singuri, cu piepturile goale, în suliţe, să ducă de vii veste la zei despre năpastele căzute asupra neamului. Ce uitase ? Ce nu împlinise ?

Dar Berevoii din veac, toţi mucenici ai vrăjitoriei, trecură trişti, fără să-i răspunză. Şi durerea lor îi spintecă sufletul.

Atunci, ca nişte porţi, negurile lăuntrice se dădură într-o parte. Şi deodată se arătă marele taur de odinioară: Nu amăgit de o momîie, ci cu coarnele roşite de sînge. Apoi i se înfăţişă ursul tragic de odinioară, care murea împuns, lăsîndu-i taina: magia se istovise în om. Puterile ei se strămutaseră în fier şi în oţel. Muntele aştepta vînători cu arme înfricoşate, nu un unchiaş întîrziat în coada veacului. Şi toţi îl chemau acolo, la ei.

Negurile lăuntrice se alcătuiră la loc.

Se trezi. Acuma ştia. Taurul magic vrea bărbăţie adevărată, potrivnic viu, nu o sperietoare. Se uită împrejur. Ciurdarii îl părăseau. Ciracului care întrupase pe urs îi dăduse drumul. Rămînea el.

Pravila vrăjitoriei îl oprea să se amestece între fiare. El trebuia numai ca un stăpîn, de sus, să le cîrmuiască soarta. Dar acum nu-l mai putea nimic împiedica. Se simţea liber ca şi cum i-ar fi căzut zeci de lanţuri de la mîini şi picioare, pe care le tîrîse pînă atunci.

Înseninat, ieşi din nou de după stînci. Se măsură cu muntele şi păşi hotărît, de-a dreptul la simulacru. Scoase repede blana ursului din par, o îmbrăcă pe mîneci şi cu mare îndrăzneală se ivi deasupra strîmtorii, în văzul văii, unde se opri. Taurul îl zărise. Se-ntoarse numai în loc, se arcui pe toate încheieturile, îndoi uşor genunchii de dinainte, îşi cocoşă spinarea, încovoie grumazul şi, nemişcat, puse ochii lui răi, de diavol, ţintă în dihanie.

Se scurseră aşa cîteva minute. Unchiaşul urma să stea neclintit. Taurul scutură capul, ca şi cum ar fi alungat o părere, şi iar îşi înmuie mîniile sinistre în priviri. Doar coada îi bătea ca un şarpe coapsele pînă la şolduri. Şi arcurile genunchilor stau mereu încordate.

Moşul, nemulţumit, înaintă încă un pas în patru labe. Apoi, îndîrjit de moliciunea vitei, se săltă de cîteva ori întreg, răcni ca ursul, fîlfîi labele întinse. Taurul, fremătător, se ghemui şi mai mult în el însuşi, gata să zbucnească. Vraciul coborî de-a-ndăratele cei cîţiva paşi, ajunse la par şi se rezemă cu spatele de el: urs liniştit, sculat să privească fagurul uriaş al muntelui din care se prelingea lumina ca o miere de piatră.

Şi aşteptă.

Dar taurul nu se clinti. Rămase lipit de turma lui.

Omul se frămîntă puţin în blana grea, îşi întrebă duhul adîncurilor şi se hotărî. Muntele de data asta îi zîmbea cu îndemn şi încuviinţare. Potolit, începu să dezbrace pielea fără să părăsească din ochi taurul, o lepădă la picioare şi rămase aşa, cu mîinile în lături, răstignit de spetezele lemnului.

Ciobanii din dosul steiurilor încremeniseră. Numai ochii le jucau de la om la taur și îndărăt. Groaza le înghețase strigătele în gîtlejuri. Ce așteaptă? Ce vrea moșul ? Vraciul visa cu gîndurile sus. Şi zăbovea. Era oare adevărat că magia murise ? Şi în om, și în fiare ? Poate. Dar cu orice chip vraja de acum, cea din urmă, se cerea împlinită. Taurul trebuia să biruie cu orice preț. Apoi va pieri şi el, vraci de prisos, cu magia odată.

Îşi încordă puterile, îşi aținti vrerea şi porni alt descîntec. Nu cu fum, nici cu glas... Ci cu mintea, înfiptă de-a dreptul între coarnele buhaiului, fără mijlocitor între ei.

Şi iar se aprinse în el ceva, care dogori în afară. Aproape lucea. Taurul gemu uşor. Vraciul se stinse. Şi unchiaşul din el porni din nou să se depene. Era vina lui că nu izbutea ?

Iată, stă gata să dea seama şi să plătească ceea ce i se cere. Va duce însă, de viu, acolo unde trebuie, solie despre toate cîte nu se mai ajung, cîte lipsesc, cîte s-au pierdut, jălbar al celor părăsiți aci, jos pe lume.

Şi, luînd blana, o făcu mototol și o zvîrli cu putere în taur, ale cărui coarne îl ispiteau ca două vîrfuri de lănci.

Fiara nu mai răbdă.

Scăpără ca un fulger peste cei cîțiva stînjeni, spulberă blana în picioare, ajunse omul, îl prinse și, orăcăind îngrozitor, îl ridică în sulițele coarnelor și începu să se coboare cu el vijelios.

Ciurda furioasă și-a dezlănțuit puhoiul după el.

Într-o clipă, alaiul a ieșit buluc din matca văii, duduind nebunește pe padină. Acolo unchiașul s-a desprins din înaltul coarnelor și a căzut în pășune. Peste el a trecut cu tropote zăporul cirezilor stîrnite la omor, alergînd după fruntaș.

Talazurile vălmășagului s-au oprit din iureș departe, abia la marginile pră-pastiei.

Acolo taurul a fîlfîit într-un corn căciula împletită smulsă din capul vrăjitorului, arătînd-o cu fală muntelui, ca să se știe că de acum înainte nimeni nu-i mai poate sta împotrivă.

Şi, măreț, buciuma din beregata-i de oțel în tuspatru zări, că el, taurul Sturu-lui, a răpus fiara cea mai grozavă, pe omul-urs, cel din urmă apărător al vitelor, pe ultimul Berevoi.

1949 octombrie 27, București